

Függelék

Támogatáspolitikai szerkezetváltás és társadalmpolitikai célprogramok

1. Stratégiai célok, eldöntendő támogatáspolitikai alapelvek és ezek intézményi megvalósíthatósága

1.1. Stratégiai kiindulópontok:

A határon túli magyarság jövője alapvetően munkaerő-piaci pozíciótól függ. A nemzetközi kisebbségvédelem, az anyaország által nyújtott politikai támogatás, a társadalomtöredékek saját érdekvédelmi erőfeszítései hosszú távon (2–3 évtized), a közösség egészét tekintve csak a társadalomszerkezeti adottságok függvényében lehetnek hatékonyak.

A határon túli magyar társadalmak konstruált közösségek, amelyeknek jelentős rétegei intézményesen nem kapcsolódnak a magyar nemzeti intézményrendszerhez. Ez a magyarság olyan népi/társadalmi életet él, amelyben az etnikai törésvonal átlépése sem probléma, ha a többségi nemzet intézményrendszeréhez tud kapcsolódni. A Mezőségen lejátszódó évszázados magyar asszimilációs folyamat és a Székelyföldön évszázadok óta folyamatos román asszimiláció ezt példázza. (Nem véletlen mindkét esetben az egyházi intézményrendszer elcsökevényesítésének, illetve állami kiépítésének esete: a Mezőségen a magyar egyházak visszaszorulása, a Székelyföldön a román egyházak kiemelt állami támogatása folyik.) Ma a határon túli magyarságnak több mint 30%-a él olyan helyen, ahol a településen belül is kisebbségben van. A határon túli magyarság aktív dolgozóinak több mint fele „munkás” kategóriába sorolható, és becslésem szerint több mint 30%-a lakótelepeken él. Ma a szórványosodásnak, a magyarországi migrációnak és ezzel együtt az asszimilációnak ez a környezet az igazi terepe. Ha ide nem jut el

a nemzeti, csak a népi – a mindennapi nyelvhasználatban létező magyar (szokás) – kultúra, akkor ezt a folyamatot nem lehet befolyásolni. Ebben az ide is kiterjedő intézményesítés segíthetne: média, iskola, vasárnapi iskola, magyar ház, családsegítő központ stb. létesítése. Oda, ahol ezen intézmények működtetésének nincs meg a személyi feltételrendszere, nem szabad intézményeket bevinni. Ezzel természetes módon kialakulhatnak a magyarság töredéktársadalmainak és maradékközösségeinek határai.

Ebben *a társadalom- és közösségépítő munkában a legfontosabb célcsoportok a kisebbségi elitek hálózatai*. Itt nem pusztán a politikai és a szakmai elitekről van szó, hanem a lokális és a nemzedéki véleményformáló csoportokról. Ezek helyzetbe hozása, saját – sokféle – stratégiáinkban való megerősítése hozhat létre az eliten belül megfelelő kiválasztási mechanizmusokat és vonatkoztatási pontokat. Ezek – hosszabb távon – a mai politikai elsőlegességekkel szemben visszajelző rendszert képezhetnek, és a demokratikus akaratképződés csatornáí lehetnek. Az „elit” támogatása csak akkor lehet hatékony, ha az Európai Unióban is érvényesülni képes helyi elit képzését tűzzük ki célul.

Az elitek szocializációját és helyzetbe hozását – mint alapelvet – mindenképpen ki kell egészíteni azzal, hogy olyan támogatáspolitikára van szükség, amely számba veszi a regionális különbségeket és az egymáshoz, Budapesthez és az adott ország kormányzataihoz is eltérő viszonyt. Végzetes volna ezen közösségek intézményhálózatát és véleményformálóinak jövőképét kivonni az adott régióból. *Őnálló nemzeti közösségekről van szó, amelyeknek elitjei eddig is önálló kisebbségi nemzetépítést (nemzetiesítést, regionalizálást, társadalomépítést) folytattak, itt sem felejtethjük el tehát, hogy egy többközpontú, több oszlopból/pillérből összeálló kulturális nemzetről van szó.*

A támogatáspolitikai szerkezetek fejlesztésénél szembe kell nézni a magyarországi intézmények és a szomszédos országok magyar szervezeteinek eltérő intézményesültségével, működési hatékonyságával. A külső modernizációs törekvéseket csak akkor lehet hatékonyan képviselni, ha erre ott van megfelelő szerkezet, kompatibilis, jól működő intézmény. *Az expanzió helyett inkább az inkubátorelven nyugvó fejlesztéseket érdemes támogatni.*

Az Európai Unió pályázati támogatási rendszerének a határon túli magyarság felé irányuló mai magyarországi támogatáspolitikája elsősorban a számonkérhetőség hiányában nem felel meg.

1.2. Az új támogatáspolitikai alapelvekről:

Az eddig leírtakból következik, hogy a támogatáspolitikában *szemléleti, szerkezeti és nagyságrendbeli* változtatásokra van szükség.

Szemléleti változások: Napjainkra a támogatási rendszerre egyre inkább *alapfeladatok ellátása* hárul. Az eddigi válságkezelő munka pusztán segélyezés, amely a továbbiakban már csak premodern töredéktársadalmak eseti problémakezelésére alkalmas. A kedvezménytörvény épp ezért határkő lehet a támogatáspolitikában, hiszen a kulturális (és az identitásmegőrzés terén kialakítandó) esélyegyenlőség biztosítását helyezi előtérbe. A magyar állami költségvetés természetesen nem vállalhatja föl a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségű adófizetők identitás-megőrzésének teljes mértékű intézményes biztosítását. (Pl. az iskolarendszer működtetését.) De megfelelő szakmai előkészítéssel kiválasztott kulcsintézmények működtetését biztosítani kell, ha ténylegesen eleget akar tenni a magyar alkotmányban, az utóbbi 12 év pártpolitikai vitáiban és a kedvezménytörvény kapcsán megfogalmazottaknak. Ezekhez kapcsolódva szükség van ezen intézmények esetében a teljesítmény folyamatos monitorizálására, a minőségbiztosítás bevezetésére és ezzel szoros összefüggésben a *normatív támogatási mechanizmusok* kialakítására.

A „magyar kérdés” *magyarországi megjelenítésében* is alapvető változásra van szükség. Az eddigi, szolidaritáselven nyugvó magyarországi tájékoztatás helyett inkább ennek a két és fél milliós Kárpát-medencei magyar csoportnak a potenciális lehetőségeit kell előtérbe állítani. Mit nyert és mit nyerhet Magyarország ezekkel a közösségekkel, a felhalmozódott tudáskészlettel? Mindezt természetesen nagyobb Kárpát-medencei kitekintéssel lehetne összekapcsolni, amelynek révén a térségről (és nem csak a ma is magyarok lakta területekről) alapos ismereteket és megismerési lehetőségeket lehetne adni.

Szerkezeti változások: A jelenlegi alapítványi rendszer már nem tudja hatékonyan megvalósítani a kedvezménytörvény adta új feladatokat. A jelenlegi pályázati és döntésdömping nem alkalmas arra, hogy a stratégiai célokat, illetve az alapfeladatok normatív támogatását operatíván és szakszerűen megvalósítsa. A szerkezeti változásokra három dolgot javaslok: 1. A támogatáspolitikát jelentős részét egy vagy több, szakmapolitikai legitimitással rendelkező, a Nemzeti Kulturális Alapprogramhoz hasonló módon működő Közhasznú Társaságba kell koncentrálni. (Itt elsősorban az IKA átalakításából és az OM, ill. a NKÖM által kezelt támogatások összpontosításáról, hatékonyságuk növeléséről lehet szó.) 2. Mivel ez nem oldaná meg a támogatási rendszer egészének problémáit, szükségesnek vélem az utóbbi 12 év támogatáspolitikájának régiónkénti vizsgálatát; egységes nyilvántartás létrehozását a határon túlra irányuló költségvetési támogatásokról; egységes elszámolási és fölhasználási rendszer létrehozását. 3. Az eseti támogatási lehetőségeket nem kizárva (erre külön kereteket teremtve) a támogatások elosztását alapvetően célprogramokban, normatív alapon lehet elképzelni. A politikai, stratégiai vitákat ezzel a döntések szintjéről az egyes célprogramok prioritásaira emelnék fel/ szűkítenék le.

A határon túlra irányuló jelenlegi támogatási rendszerben nem különülnek el egymástól a politikai érdekvédelem segítésére, illetve a közösségépítésre szánt támogatások. Ez nyolcvan éve jelenlevő probléma. Ha depolitizálni és stabilizálni akarják a támogatási rendszert (és a kisebbségi társadalmakat), akkor *a politikai támogatások elhatárolt, külön kezelése szükséges*. Ez egyszerre szemléleti és szerkezeti kérdés is.

Nagyságrendi változások: Az átalakításhoz jelenleg nem szükséges a meglévő keretek növelése, a rendszer hatékonysága az állandó monitorizálással is jelentősen növelhető. Ebben az esetben csak akkor lehet akár még csak becslésekkel is élni, ha egyetértés alakult ki a célprogramokról, majd azok finanszírozásáról szakértői anyagok készülnek. Az éves állami költségvetésen belüli, jelenlegi 0,1-0,2% közti arányon csak ezek után lehetne változtatni. Mint már jeleztem a közalapítványoknál – elsősorban az IKA esetében – mi-

után az eseti, intézményi támogatásoknak és az előkuratóriumi igényeknek eleget tettek, már nem maradnak komolyabb összegek egy évek alatt kiépülő célprogram rendszerre. Itt nem egy-egy évi milliárdos, hanem jóval kisebb volumenű, a már meglévő intézményeken belül megindítandó célprogramokról van szó.

1.3. Szervezeti és szerkezeti változtatások

*A közalapítvány(ok)ból létrehozandó közhasznú társaság(ok) föl-
építése:* A Közhasznú Társaság (kht) tulajdonosi felügyeletét a HTMH vagy egy adott minisztérium vezetője gyakorolhatja. A hazai szakmai ágazati integráció érdekében az érintett minisztériumok és kutatóközpontok képviselőiből (OM, NKÖM, ISM, SZCSM, MEH, MTA stb.) létre kell hozni egy erős tanácsadói jogosítványokkal rendelkező *Tulajdonosi Tanácsadó Testületet*. Ez szavatolná a magyarországi szakmapolitikai legitimitációt. A jelenlegi kuratóriumokból erős ellenőrzési jogosítványokkal rendelkező *Felügyelő Bizottság* jöhetne létre. Ez szavatolná a magyarországi politikai-közéleti legitimitációt. A közalapítványi irodá(ka)t egy(-egy) erős döntési jogkörrel rendelkező – és ezért kiemelt személyes jogi felelősséget viselő – *ügyvezető* irányítása mellett át kell alakítani operatív döntéshozó szervekké. Tehát a kht egy tulajdonosi, egy felügyelőbizottsági és egy ügyvezetői szintből állna. A határon túliak képviselését egyrészt az *ügyvezetői iroda szakigazgatóihoz rendelt szaktestületekben/kollégiumokban* lehetne megoldani. Pl. az ifjúsági/gazdasági/média/kulturális/tudományos/oktatási stb. igazgató mellett működne az egy-egy régió szakmai testületei által delegáltakból (és esetlegesen magyarországi szakértőkből) álló tanácsadó testület, amely javaslatokat tehetne a célprogramokra és a konkrét támogatásokra, de a végső döntés a kht ügyvezető igazgatójának feladata és felelőssége volna.

A határon túli elképzelések érvényesítésének másik módja és egyben a politikai legitimitás megerősítése a *MÁÉRT szakbizottságain* keresztül történhet. Itt elsősorban a célprogramok prioritásainak meghatározására kerülhet sor.

A kht szervezeti és működési szabályzatának létrehozása után a célprogramok részletes kidolgozása történhet, meg határon túli és

magyarországi szakértők részvételével. A Tulajdonosi Testület, a Felügyelő Bizottság, a MÁÉRT Stratégiai Bizottsága ezt követően dönthetne a prioritásokról és a lebonyolítás kereteiről. A pályázatok kiírása után ezek először a tanácsadói testületeken mehetnek keresztül, és az itt született javaslatokat dolgozná föl az ügyvezetői iroda. Ugyanez az iroda a támogatott intézményrendszer hatékonyságát egységes szempontrendszer szerint – különböző regionális műhelyek bevonásával – évente vizsgálná.

A *kht-k ügyében*, nevezetesen abban, hogy egy vagy több kht jöjjön létre, politikai döntésekre van szükség. Ezzel kapcsolatban alapvetően a következő alternatívákkal lehet számolni:

- a) Egy központi kht jöjjön létre, amely az IKA-ból alakulna át. A minisztériumi keretek megmaradnának, de ott is célprogramokba szerveznék át a támogatásokat.;
- b) Szakágazatonként jönnének létre kht-k.;
- c) Egy oktatási és egy minden egyéb területtel foglalkozó kht jöjjön létre.;
- d) Országonként működnének kht-k.;
- e) Az adott országban hoznának létre egy vagy több kht-t.

A szomszédos országokban a támogatáspolitikai munkát meghatározó szaktestületek létrehozása történhet a politikai szervezetek javaslata alapján, de hosszabb távon sokkal nagyobb társadalmi legitimitással bírna, ha az egyes területek szakmai szervezeteiken keresztül képviselnék önmagukat. Tehát egy-egy előre meghirdetett értekezleten megjelenének az adott szakmai szervezetek, és önmaguk választanák meg kuratóriumait. (Lásd a könyves céhek esetét.) Itt a mai IKA-alkuratóriumok beosztásából lehetne kiindulni vagy azokénál nagyobb területeket kijelölni: oktatás, média, művelődés, gazdaság. Ezek a szervezetek többé-kevésbé már mindenhol kiforrálódtak, az új szerepben a forráselosztáson túl a támogatáspolitikai szervezésben is közreműködhetnének. (Tehát pl. a könyves céh a támogatások hatékonyságának növelése érdekében – a finanszírozó kérésére – megszervezné az adott régió könyvellátását.)

A támogatásra szánt összegeket országonként és szakterületenként három kategóriába lehetne sorolni:

- a) Nem alapfeladat jellegű tevékenységek, *egyszeri támogatások* (max. 200 000 Ft-ig). Ezekről – meghatározott keretösszegekről – az egyes országok adott szakterületei döntenének, és Budapestre már az ott elfogadott lista kerülne fel. Ezt pedig a kht ügyvezető igazgatója vagy a Felügyelőbizottság/Kuratórium egyben hagyják jóvá.
- b) Alapfeladatok *normatív támogatására* szánt keretek. Ezek összeállítását a kht szakértői és a határon túli szakterületek képviselői közösen végezhetnék, együtt alakíthatnák ki (az előzetes akkreditáció után), 2–3 éves intézményi-költségvetési tervezhetőséget biztosítva.
- c) Stratégiai keretek, amelyek egy-egy intézménytípus, célprogram megerősítésére vagy elindítására szolgálnának. Ezekről a MÁÉRT Stratégiai Bizottsága dönthetne a Kht. (k) felkért szakértőinek javaslata nyomán.

A határon túli magyarságpolitikai célú költségvetési támogatások egységes nyilvántartási rendszerének megvalósítása: A kormánynak (államigazgatási szinten a HTMH-nak) ma korlátozott lehetősége van arra, hogy

- a) a határon túli magyarokhoz rendelt költségvetési támogatások tematikai, regionális, intézményi, kronologikus alakulását pontosan és naprakészen fölmérje;
- b) a támogatások dinamikáját kövesse és a kormányzati támogatási stratégiának megfelelően szükség szerint alakítsa;
- c) a támogatásokkal kapcsolatos intézményközi koordináló szerepét hatékonyan betöltse;
- d) a támogatások tervezhetőségéhez szükséges statisztikai adatbázisokat biztosítsa.

A határon túli magyarsághoz rendelt költségvetési forrásokat kezelő szervezeteknél a támogatások egységes nyilvántartásának hiányában nem biztosíthatók az adott esetben értelmetlen párhuzamos finanszírozások, túlf finanszírozások, valamint nem kényszeríthető

ki az általános elszámolási fegyelem (minden szervezet csak a maga adatbázisait ismeri).

A megszületett kormányhatározatból következően (a HTMH-nak történő) adatszolgáltatási kötelezettség nyomán szakértői feladat lett az *adatközlési szabvány tartalmi meghatározása; ennek szoftverként való elkészítése; a hozzáférési jogosultságok megállapítása*. A jelenlegi adatszolgáltatási kötelezettség körébe vont intézmények, alapok közül hiányzik a Kisebbségi Koordinációs Keret.

Az egységes támogatás-felhasználási és elszámolási rendszer kialakítása: Ebből a célból egy, a közalapítványok szakembereiből álló ad hoc bizottság gyűjtheti össze a felmerülő problémákat. Majd ezt a Pénzügyminisztérium, a Magyar Nemzeti Bank, az Országos Vám- és Pénzügyőrség, az APEH képviselőivel megvitatta kidolgoznak egy javaslattervezetet, amely egyrészt egységesítésre törekedne, másrészt tisztázná a ma fennálló anomáliákat.

Az eddigi támogatáspolitikai hatékonyságának vizsgálata: Ezen a területen a tudományos támogatások már megkezdett vizsgálata mellett kulcsfontosságú volna egységes szempontrendszer alapján felmérni: mi történt azokkal az ingatlanokkal, amelyeket magyarországi állami támogatással vásároltak határon túli szervezetek?; milyen el nem számolt, meg nem valósított támogatási programok gyűltek föl az egyes támogatást közvetítő intézményeknél?; milyen és hogyan változott az egyes hazai közvetítő intézményeknél a működési költség és a Magyarországon elköltött, ide visszakerült összegek aránya?

A helyzetfelmérést ki kell egészíteni egy olyan kutatással, amely azt tárná föl, hogy az adott ország költségvetése milyen keretek között, milyen elvek alapján és szakterületenként mennyivel támogatja az adott magyar kisebbséget. Tisztázni kellene, hogy hol vannak az esélyegyenlőség intézményes biztosításának a leggyengébb pontjai. Ezt egy-egy támogatáspolitikai-intézményi problémakatalógusba lehetne összefoglalni. Világossá lehetne tenni, hogy melyek azok a szerkezeti, fejlesztési keretek, amelyekből az anyaország és a területi ország részéről kimaradt (így „halmozottan hátrányos” helyzetben működő) a határon túli magyar intézményrendszer.

2. Javaslát új célprogramokra

A következőkben olyan célprogramokról írok, amelyek szakértői körökben fogalmazódtak meg. A legtöbb esetben részletes kidolgozásukra is sor került, sőt néhányuk megvalósítása el is elkezdődött. Egy-egy célprogram részletes kidolgozása után pályázat útján lehetne elindítani a program megvalósítását. A normatív alapon történő folyamatos működtetést pedig a részletes munkatervekben megfogalmazott (pályázati úton begéert) teljesítmények számbavételével lehetne ellenőrizni.

Egy-egy kidolgozandó programban szerepelnie kell: a támogató intézményhálózat leírásának; jelenlegi működési hátterének; kétéves munkaprogramjának és költségvetési tervének; a programban részt vevő intézménnyel szemben támasztott követelményeknek; egy normatív támogatási feltételrendszernek; a pályázatra meghívandó intézményi körnek, az intézményi prioritásokat figyelembe vevő mutatóknak; a program hatékonyságát ellenőrző kontrollmechanizmusnak.

2.1. A helyzetfelmérés intézményei és néhány alapkutatás-javaslát

Régióként egy-egy dokumentációs központ létrehozása és működtetése, amelyek az adott magyar kisebbség helyzetére vonatkozó információkat gyűjtik és szolgáltatják. Ennek keretében a határon túli magyarságra vonatkozó regionális adatbankok, honlapok rendszerének kiépítése. A külön regionális adatbázisokból felépítendő honlaprendszer és a közös magyar elektronikus könyvtár megteremtése, amelyben a határon túli magyar kulturális és tudományos eredmények is szerepelnek.

Oktatóskutató központok létrehozása és működtetése, amelyek el tudnák látni az egyes intézmények minőségbiztosítását és a magyarországi intézményrendszer felé való „akkreditálását”.

Kisebbségi statisztikai munkacsoportok létrehozása, amelyek az adott ország magyarságára és az általa lakott régióra vonatkozó társadalomstatisztikai, gazdasági, adózási és költségvetési-támogatási adatokat gyűjtik.

Nyelvi irodák létrehozása és működtetése, amelyek a nyelvtervezéssel, a hivatalos fordítások hitelesítésével, a nyelvváltozat kodifikálásával és nyelvi tanácsadással foglalkoznak, és integrálják a regionális (nyelvi) tudáskészletet.

A magyarországi *regionális kutatóközpontok* mintájára, azokhoz kapcsolódó kutatócsoportok létrehozása, szövetkezeti kutatócsoportokkal kiegészítve. Elsődlegesen a kistérségi fejlesztési régiók helyzetelemzésének és EU-kompatibilis régió- és településfejlesztési stratégiák kidolgozása érdekében.

Elengedhetetlenül szükséges a nemzetközi és magyarországgal összehasonlítható *rétegződés- és háztartásipanel-vizsgálatok* lefolytatása. Ma a mindennapi életviszonyok tekintetében alapvető információink hiányoznak a környező országokból. Természetesen itt nem lehet pusztán magyar kutatásról beszélni. A vizsgálatot vegyes terepen érdemes elvégezni. Ez esetben nem pusztán magyar érdekről, hanem a modernizációhoz szükséges regionális ismeretekről van szó. (Ugyanez vonatkozik a következő két javaslatra is. Célszerű volna közös terepeket kijelölni a kutatások számára.)

Nem tudjuk, hogy a kétnyelvű határon túli magyarság körében *milyen a funkcionális analfabéták aránya, és milyen minőségű a szövegértés*. Az erre vonatkozó összehasonlító vizsgálat eredményei valószínűleg sokkolnák a közvéleményt, és ezzel föl lehetne szabadítani egy sor tabunak számító témát, amelyek vizsgálatának hiányában az önszemlélet eltorzult. Alapvető fontosságú a PISA összehasonlító vizsgálat elvégzése ezeken a területeken is.

A szomszédos országok *egészségügyi viszonyairól* vagy általánoságokat tudunk, vagy éles szemű kritikus megfigyelésekkel rendel-

kezünk. Tisztázni kellene, hogy milyen az ott élő magyarság egészségügyi helyzete és egészségügyi intézményrendszere. (Természetesen ez sem „nemzeti” ügy a szó hagyományos értelmében, de a közösség tagjainak életét jelentősen befolyásoló tényező.)

2.2. Intézményépítő és -működtető programok

A Magyar Házak/Teleházak rendszerének létrehozása és működtetése „egységes” program, felszereltség, működtetési elvek szerint, rendszeresen ellenőrizve a tevékenységet.

Szórványközpontok és kollégiumok létrehozása és működtetése. Szórvány tanári és lelkészi ösztöndíjprogramok elindítása. De azokat csak ott lehet elindítani, ahol a helyi érdekeltek már bebizonyították, hogy képesek a közösségi intézmények színvonalas működtetésére.

A városalapítványi rendszer eddigi tapasztalatainak, hatékonyságának felmérése és ennek figyelembevételével több régióra való kiterjesztése. Ezzel egy-egy helyi közösség kis volumenű programigényeit és lehetőségeit lehet fejleszteni.

A határon túli magyar *könyvtári könyvellátás* folyamatos biztosítása regionális központi könyvtárak működtetésével, a határon túli magyar könyvkiadók bevonásával. A könyvtáraknak információs központként és találkozási pontként való használatával.

Igény szerint *jogvédő/jogsegélyirodák* létrehozása és működtetése. Ezeket egyrészt a kisebbségi jogsérelmek dokumentációs és helyi érdekképviseleti bázisaként lehet – a roma jogvédő alapítványok mintájára – kiépíteni. Másrészt – és remélhetően ez lesz a döntő feladatkörük – jogi tanácsadó irodaként működhetnének a Magyarországgal kapcsolatos, az adott országon belüli jogértelmezés-problémákban.

Igény szerint a *falugondnoki és a falugazdász* hálózat szervezésének elindítása.

Lakótelepi *családsegítő központok* létrehozása és működtetése.

2.3. Képzési, információs programok

Képzési központok létrehozása és működtetése: idegen nyelv (angol) és számítógépes ismeretek (az EU-ban érvényes jogosítvány megszerzéséig) tömeges oktatására. Ingyenes internet, használat biztosítása. A magyar nyelvű szakképzés beindítása.

Kiemelt középiskolák és kollégiumok céltámogatása: előre meghatározott elvárások alapján, szerződés szerűen. Középiskolai tanári ösztöndíjprogram beindítása különböző mérhető teljesítmények finanszírozására.

A meglévő egyetemépítési programok folytatása. Ezeket lehetne kiegészíteni az állami képzés háttérintézményeinek a jelenleginél nagyságrendileg nagyobb támogatásával: vendégtanári programok kiterjesztésével; számítógépes informatikai központok létrehozásával; intenzív, kis csoportos nyelvkurzusok beindításával nagy számban; külön magyar (szak)kollégiumok szervezésével és támogatásával.

Fordítói programok beindítása, magyarországi tájékoztató, politikai, kulturális anyagok fordíttatása a szomszédos államok nyelvére. Ezekben a nyelveken Magyarországról külön információs adatbázis hozzáférhetővé tétele az interneten.

Ösztöndíj-program indítása a környező országok fiatal, nem magyar kutatói számára, magyarországi kutatások, PhD-képzés támogatására.

Kisebbségpolitikai hároméves képzés akkreditálásának, beindításának támogatása, lehetőség szerint először Magyarországon.

3. Az eldöntendő politikai kérdések:

Vállalja-e a mindenkori magyar kormányzat, hogy alapfeladatokat normatív módon finanszíroz a határokon túl?

Milyen intézményi kört képes a támogatáspolitikai a magyarországihoz hasonló színvonalon fenntartani?

Hogyan lehet szervezetileg megoldani, hogy a mindennapi feladatokra, egy-egy helyi közösség programjainak támogatására, intézményműködtetésre, stratégiai célprogramok megvalósítására együttesen átlátható és hatékony rendszer alakuljon ki?

Bárdi Nándor

Tény és való

Kiadta a Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft., Pozsony, 2004. Felelős kiadó Szigeti László. Első kiadás. Oldalszám 272. Borítóterv Hrapka Tibor. Nyomdai előkészítés Studio GB, Dunaszerdahely. Nyomta a Valeur Kft., Dunaszerdahely.

A könyv kiadását a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának Kisebbségi Célalapja támogatta.

Nándor Bárdi

??????????????

Vydal Kalligram, spol. s r. o., Bratislava 2004. Prvé vydanie. Počet strán 272. Zodpovedný vydavateľ László Szigeti. Návrh obálky Tibor Hrapka. Grafická úprava Studio GB, Dunajská Streda. Vytlačil Valeur, spol. s r. o., Dunajská Streda.

Kniha vyšla s finančným príspevkom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.